

ประวัติตำบลเวียงต้า

ที่ตั้งตำบลเวียงต้าสันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณยุคหินใหม่ เพราะพบหลักฐานขวานหินอยู่ตามถ้ำต่าง ๆ ทั่วไป ชาวบ้านเรียกว่า เสียมตุ่น ขวานหิน ดังก่อ ชาวบ้านได้นำมาเก็บรักษาไว้ส่วนใหญ่จะสูญหายไป หลังจากนั้นเมื่อประมาณ 1000 ปีมาแล้ว ชาวลัว ได้เข้ามาตั้งชุมชนอยู่ในบริเวณนี้ สันนิษฐานว่าซากเครื่องปั้นดินเผา อาวุธโบราณ เครื่องมือการเกษตร และไหกระดุก ที่ชาวบ้านขุดพบโดยทั่วไป ร่องรอยกำแพงเมืองและคูเมืองที่บ้านเวียงและที่เวียงปู นอกจากนี้ยังพบซากวัดร้างอยู่ในบริเวณนี้ประมาณ 10 วัด หลักฐานที่ชาวบ้านขุดพบจะเป็นพระเครื่องแต่ไม่พบซากอิฐ สันนิษฐานว่าวัดส่วนใหญ่จะสร้างด้วยวัสดุไม้ วัดต่าง ๆ ที่ปรากฏชื่อคือ

1. วัดจอมแจ้ง อยู่บริเวณฝายสบทามปัจจุบันนี้ ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 5 กิโลเมตร
2. วัดสบปุง อยู่บริเวณกับป่าช้าบ้านแป้นปัจจุบัน
3. วัดไธย์คำ อยู่บริเวณฝายแม่ต่านอก เขตติดต่อบ้านเหล่า-บ้านแป้น
4. วัดโป่งแดง อยู่บริเวณทิศตะวันตกของสถานอนามัยบ้านเหล่า
5. วัดม่อนป่าแก่น อยู่บริเวณโรงเรียนบ้านเหล่า
6. วัดดงตาล อยู่บริเวณเหนือป่าช้าบ้านหัวฝาย
7. วัดเขาควาย อยู่บริเวณติดกับวัดตำม่อน
8. วัดอุโมงค์ อยู่บริเวณวัดต้าเวียงปัจจุบัน
9. วัดป่าฝาง อยู่บริเวณบ้านผาหลาย
10. วัดต้าแหลง อยู่บริเวณโรงเรียนบ้านแหลง

จากวัดต่าง ๆ เหล่านี้ชุมชนชาวลัวจะตั้งอยู่รอบๆ บริเวณวัด เป็นบริเวณประมาณ 10 กิโลเมตร สองฝั่งลำห้วยแม่ต้า และชาวลัวเป็นเผ่าที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จนเผ่าลัวได้รับฉายาว่า “นักรบผี” คือชอบออกรบในตอนกลางคืน ตอนกลางวันจะซ่อนพรางตัวอยู่ในถ้ำจึงเป็นที่เกรงขามของศัตรู ทำให้สามารถรักษาชุมชนไว้ได้เป็นเวลานาน อาวุธของชาวลัวมี ลักษณะพิเศษ คือ ปลายดาบจะงุ้มลง ปลายดัก ยาวประมาณ 2 ฟุตครึ่ง และมีด้ามยาวเท่ากับ ดาบดาบ สามารถใช้ฟันศัตรูจากบนหลังช้างได้

ต่อมาเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ราวปี พ.ศ. 2412 เจ้าฮ้อยหลวม เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงเป็นชาวเงี้ยว ได้สมรสกับแม่เจ้าคำป้อแห่งเมืองแพร์ มีลูก 4 คน เจ้าเมืองอินทร์ รัตนภาค เจ้าเมืองพรหม รัตนภาค แม่เจ้ายอด (ยอดคำ) และเจ้าแม่จอมศรี (มณีวงศ์) พร้อมด้วยข้าทาสบริวารชาวเงี้ยวพร้อมช้างกว่า 100 เชือก เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำไม้ให้กับบริษัททำป่าไม้ของอังกฤษ คือ บริษัทอีสต์เอเชียติก โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านม่อน หมู่ข้าทาสบริวารได้แยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานตามค้ำน้ำต่าง ๆ สองฝั่งห้วยแม่ต้าเพื่อทำการชักลากท่อนซุงลงไปในลำห้วยแม่ต้าและค้ำซุงที่ติดข้างฝั่งให้ไหลไปตามน้ำในฤดูน้ำหลาก

ลักษณะการปกครองของเวียงต้าเมื่อชุมชนต่าง ๆ ได้ขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ จึงได้รับการยกระดับขึ้นเป็นเมือง ขึ้นตรงกับจังหวัดลำปาง มีพ่อเมืองเป็นผู้ปกครอง ในแต่ละปีจะต้องส่งส่วยให้เจ้าเมืองลำปาง คือ เหล็กจากบ่อต้า 1 ก้อนหนักประมาณ 5 กิโลกรัม และไม้สักขนาด 10 ก้า ยาว 20 วา 1 ท่อน รายนามพ่อเมืองเวียงต้ามีทั้งหมด 9 คน ดังนี้

1. พ่อเมืองแสนสุภา	นางแก้ว
2. พ่อเมืองแสนอุด	นางทิ
3. พ่อเมืองแสนต่างใจ	นางเรียน
4. พ่อเมืองแสนเตชะ	นางสา

5. พ่อเมืองแสนเมืองมา	นางสุ
6. พ่อเมืองแสนเจ็ด	นางเฮื่อน
7. พ่อเมืองแสนประจัญ	นางสา
8. พ่อเมืองแสนใจ	นางจ้อย
9. พ่อเมืองขุนศิริ จอมใจ	นางตอง

หลังจากนั้นมีการปฏิรูปการปกครอง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ยุบเลิกเมืองต้าให้เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอทอง จังหวัดลำปาง ตำแหน่งพ่อเมืองยุบเลิกให้เป็นกำนัน ราชานามกำนันของตำบลเวียงต้ามี 8 คนดังนี้

1. กำนันขุนระบิน	ปัญญาฉลาด
2. กำนันวงศ์	ยานสกุล
3. กำนันทิ	ยอดคำ
4. กำนันบุญยืน	ปัญญาฉลาด
5. กำนันบันดล	ปัญญาฉลาด
6. กำนันศักดิ์สิทธิ์	ปัญญาฉลาด
7. กำนันจรรย์	ขันตา
8. กำนันบัญชา	วิวัฒนาภักดี

ปี พ.ศ. 2475 ได้โอน ตำบลเวียงต้าและอำเภอทองมาขึ้นกับจังหวัดแพร่

ที่มาของชื่อหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลเวียงต้า เมื่อชุมชนชาวเงี้ยวที่ตั้งอยู่สองฝั่ง ริมห้วยแม่ต้าขยายตัวมากขึ้นจากการอพยพเข้ามาเป็นลูกจ้างทำไม้และเข้ามาขายสินค้า มีการแต่งงานระหว่างคนเมืองกับชาวเงี้ยว จึงเกิดเป็นหมู่บ้านต่าง ๆ ขึ้น ตั้งชื่อหมู่บ้านตามสถานที่ตั้ง และมีชื่อดำนำหน้าทุกหมู่บ้าน ครั้งแรกมีจำนวน 7 หมู่บ้าน คือ ต้าแป้น ต้าเหล่า ต้าเวียง ต้าม่อน ต้าน้ำดิบ ต้าแหลงและต้าผาตาย เมื่อมีการตั้งเป็นตำบลได้ตั้งชื่อตามบ้านต้าเวียง แต่กลับเป็นตำบลเวียงต้า พร้อมกับให้เอาคำว่าต้านำหน้าชื่อบ้านต่าง ๆ ออก เพื่อป้องกันการสับสน และได้ยุบบ้านต้าเวียงรวมกับต้าม่อน จึงเหลืออยู่ 6 หมู่บ้าน คือ บ้านแป้น บ้านเหล่า บ้านม่อน บ้านน้ำดิบหัวฝาย บ้านแหลง และบ้านผาตาย แต่ชื่อวัดต่าง ๆ ยังใช้ชื่อเดิม เช่น วัดต้าแป้น วัดต้าเหล่า วัดต้าเวียง และวัดต้าม่อน

ในปี พ.ศ. 2534 บ้านน้ำดิบหัวฝาย แยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 7 บ้านหัวฝาย ปี พ.ศ. 2535 บ้านเหล่าแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 8 บ้านเหล่าศรีภูมิ ปี พ.ศ. 2544 บ้านแหลงได้แยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 9 บ้านแหลงสันติสุข และบ้านแป้นได้แยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 10 บ้านแสนทอง ปัจจุบันตำบลเวียงต้าจึงมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน คือ

1. หมู่ที่ 1 บ้านแป้น
2. หมู่ที่ 2 บ้านเหล่า
3. หมู่ที่ 3 บ้านม่อน
4. หมู่ที่ 4 บ้านน้ำดิบ
5. หมู่ที่ 5 บ้านแหลง
6. หมู่ที่ 6 บ้านผาตาย
7. หมู่ที่ 7 บ้านหัวฝาย
8. หมู่ที่ 8 บ้านเหล่าศรีภูมิ
9. หมู่ที่ 9 บ้านแหลงสันติสุข
10. หมู่ที่ 10 บ้านแสนทอง

ข้อมูลพื้นฐาน

เทศบาลตำบลเวียงตา เดิมเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงต้า ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลเวียงต้า ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ตำบลเวียงต้าห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ ๓๖ กิโลเมตร เดินทางตามเส้นทางถนนสายเวียงต้า - น้ำริน - อำเภอเมือง ห่างจากจังหวัดแพร่ประมาณ ๔๖ กิโลเมตร เดินทางตามเส้นทางถนนสายเวียงต้า - น้ำริน - จังหวัดแพร่ และถนนเชื่อมต่อกับอำเภอหนองม่วงไข่ ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร เดินทางตามเส้นทาง ถนนสายเวียงต้า - บ้านแป้น - อำเภอหนองม่วงไข่

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลนาสัก อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
ทิศใต้	ติดกับตำบลต้าผามอก อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
ทิศตะวันออก	ติดกับอำเภอ หนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่
ทิศตะวันตก	ติดกับอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

เนื้อที่ เนื้อที่ของตำบลเวียงต้าทั้งหมดประมาณ ๒๘๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ ๑๗๖,๘๘๗ ไร่

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่เลขที่ 45 หมู่ที่ 3 ตำบลเวียงต้า อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

จำนวนประชากร

ครัวเรือน จำนวน 2,417 มีประชากร 6,386 คน เพศชาย 3,219 คน เพศหญิง 3,167 คน
(ข้อมูลสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงต้า ณ วันที่ 14 พฤษภาคม 2563)

ภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเอียงตามหุบเขา ไหล่เขาและภูเขา พื้นที่ราบจะทำนาปี ซึ่งโอกาสที่น้ำท่วมมีน้อย เพราะไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน ทุกหมู่บ้านของตำบลจะล้อมรอบด้วย ภูเขาและป่าไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติภายในตำบล มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ลำห้วยหนอง น้ำ ซึ่งกระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ได้แก่ ห้วยแม่ต้า ห้วยแม่หลง ห้วยแม่ทะ ห้วยผาแป้น ห้วยคอกหมู ห้วยผาตาย ห้วยสบแมง และห้วยแม่ตุ้ม สำหรับแหล่งน้ำในหมู่บ้านยังใช้ประโยชน์ได้ไม่ตลอดปีส่วนใหญ่จะแห้งและตื้นเขินในฤดูแล้ง

ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งเป็น ๓ ฤดู ได้แก่

ฤดูร้อน ช่วงระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๓๕-๔๐ องศาเซลเซียส

ฤดูฝน ช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง เดือนตุลาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๘ องศาเซลเซียส

ฤดูหนาว ช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๑๕ องศาเซลเซียส

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	เขตติดต่อตำบลนาสัก อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
ทิศใต้	เขตติดต่อตำบลตำมอก อำเภอสอง จังหวัดแพร่
ทิศตะวันออก	เขตติดต่ออำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่
ทิศตะวันตก	เขตติดต่ออำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง และอ้อย

สภาพทางสังคม

ด้านการศึกษา

- ❖ โรงเรียนระดับประถมศึกษา ๓ แห่ง
 ๑. โรงเรียนบ้านแป้น (รัฐราษฎร์วิทยา) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ ตำบลเวียงต้า
 ๒. โรงเรียนบ้านม่อน (ปัญญาฉลาดราษฎร์นุกูล) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลเวียงต้า
 ๓. โรงเรียนบ้านแหลง (ครูประชาสามัคคี) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ ตำบลเวียงต้า
- ❖ โรงเรียนขยายโอกาส ๑ แห่ง
 ๑. โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลเวียงต้า
- ❖ โรงเรียน สังกัดเทศบาลตำบลเวียงต้า ๑ แห่ง
 ๑. โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลเวียงต้า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลเวียงต้า
- ❖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลเวียงต้า ๓ แห่ง
 ๑. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเหล่า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลเวียงต้า
 ๒. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาลาย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ ตำบลเวียงต้า
 ๓. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแสนทอง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๐ ตำบลเวียงต้า

ด้านสาธารณสุข

- มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ๒ แห่ง
๑. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเวียงต้า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ ตำบลเวียงต้า
 ๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตำเหล่า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลเวียงต้า

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑. สถานีตำรวจภูธรเวียงต้า ๑ แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ ตำบลเวียงต้า
๒. ป้อมตำรวจ ๑ แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๐ ตำบลเวียงต้า

ด้านศาสนาและองค์กรศาสนา

- มีวัด ๗ แห่ง และสำนักสงฆ์ ๑ แห่ง
๑. วัดตำเหล่า ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ บ้านเหล่า
 ๒. วัดตำเวียง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ บ้านม่อน
 ๓. วัดบ้านม่อน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ บ้านม่อน

๔. วัดผาลายคำ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ บ้านผาลาย
๕. วัดบ้านหัวฝาย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๗ บ้านหัวฝาย
๖. วัดศรีวิสุทธิธรรม (วัดบ้านแหลง) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๙ บ้านสันตสุข
๗. วัดต้าแป้น ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๐ บ้านแสนทอง
๘. สำนักสงฆ์ม่อนกองซาง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ บ้านเหล่าศรีภูมิ

คำขวัญตำบลเวียงต้า
ดินแดนถิ่นร้อยถ้ำ งามล้ำพระธาตุต้าเวียง ลือเลื่องพระเจ้าแสนทอง
แหล่งไม้สักทอง ขอดีเมืองเก่า เรื่องเล่าเสรีไทย

